מבט מבס"א
BESA
מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

הקול קול ביידן - הידיים ידי אובמה?

מאת: אל"מ (מיל') ד"ר רפאל בוכניק-חן

מבט מבס"א מס' 1,809, 10 בנובמבר 2020

תקציר: ברק אובמה מאמין שהוא טרם אמר את מילתו האחרונה בפוליטיקה האמריקנית ולפיכך הוא עשוי לזהות בניצחון ביידן שעת כושר להחזרת סדר היום הפרוגרסיבי שלו למרכז הבמה, הן בתחום הפנים והן במדיניות החוץ.

ניצחונו של ג'ו ביידן בבחירות לנשיאות בארה"ב מתקבל באנחת רווחה ותקווה בקרב השמאל-מרכז הפוליטי בישראל וברגשות אכזבה ודאגה בימין הפוליטי. בשלב הנוכחי ניכרת מגמה, פומבית לפחות, להציג את ביידן כידיד אמת של ישראל ולא פחות מכך של בנימין נתניהו וכמי שיתמיד במחויבות לעקרון היחסים המיוחדים עם ישראל. פרשנים מרבים לאזכר מפגשים חמים של מדינאים ישראלים עם ביידן בהם עמד על מחויבותו לביטחון ישראל ולצורך לשמור על יתרונה הצבאי האיכותי. מכאן שהמהפך המסתמן בוושינגטון ישקף במידה רבה שינוי בסגנון אך לא במהות.

סגנונו המתון של ביידן כלפי ישראל כסגן נשיא אכן איזן במידת מה את גישתו הצוננת וחסרת הרגש של הנשיא אובמה, ובעיקר את העדר הכימיה בינו לבין רה"מ נתניהו, בלשון המעטה. ואולם לא בניואנסים עסקינן אלא בתכנים ובעיצוב מדיניות שבמסגרתם נודע לסגן הנשיא משקל שולי, אם בכלל.

האם ביידן של שנת 2021 יהיה אותו ידיד ישראל משכבר הימים או שמא אישיות שגילה המתקדם עלול לתת אותותיו במצבו הקוגניטיבי? רמזים בהקשר זה נשזרו בקמפיינים בוטים שהיו עוינים לו, אף מצד המתמודדים נגדו בפריימריז של המפלגה הדמוקרטית.

לממד זה עלולה להיות משמעות בלתי מבוטלת. בהנחה שביידן ייכנס לבית הלבן ב-20 בינואר 2021, שומה על גורמי ההערכה בישראל להידרש לתרחיש בו יהיה הנשיא החדש במידה זו או אחרת בבחינת "פסאדה", כאשר מאחורי הקלעים ימשוך בחוטים לא אחר מהנשיא לשעבר אובמה שנרתם במלוא מרצו בשלהי הקמפיין של ביידן למטרה מקודשת ונחרצת שניתן לסווגה כ"רק לא טראמפ". אובמה כינה את סגנו לשעבר "אדם יוצא מן הכלל" ו"נשיא יוצא מן הכלל" וקידם ברשתות החברתיות את המותג "יום החברים הטובים ביותר". ביידן מצידו מיתג עצמו כשותפו של אובמה.

אובמה מאמין שהוא טרם אמר את מילתו האחרונה בפוליטיקה האמריקנית ולפיכך הוא עשוי לזהות בניצחון ביידן שעת כושר להשבת האג'נדה הפרוגרסיבית שלו למרכז הבמה, הן בתחום הפנים והן במדיניות החוץ. לכך עלולות להיות משמעויות בלתי מבוטלות על סדר היום המדיני במזה"ת כשיבה אפשרית של ארה"ב להסכם הגרעין האיראני, פניית פרסה במישור הישראלי-פלסטיני, והעמדה בספק של המשך המומנטום ביחסי ישראל-מדינות המפרץ.

אובמה הוכיח לא פעם שהוא נוטר טינה ונקמן. בהנחה שצלקות ה"התכתשות" עם נתניהו שטרם הגלידו יהוו זרז לבית הלבן להעדפת הטיפול במזה"ת על נושאים בינ"ל אחרים, "החשבון" של אובמה עם ראש ממשלת ישראל נותר פתוח, מה גם שבעיניו נתניהו נושא באחריות לסיכול שני הדגלים העיקריים של מדיניותו המזרח תיכונית: הסכם הגרעין עם איראן ופתרון שתי-המדינות.

אלו המאמינים בנצחיות היחסים המיוחדים בין ארה"ב לבין ישראל עלולים לפגוש מציאות שונה, גם אם תהליכית, המבשרת עננים קודרים באופק. התאימות הרעיונית בין ממשל פרוגרסיבי לקהילה יהודית בעלת אוריינטציה ליברלית מהווה את הרוב המובהק בקרב יהודי ארה"ב עלולה לייצר סממני מעורבות חיצונית בהשפעה על עיצוב מדיניות ישראל באופן שלא הכירה בעבר, וזאת בתקופה בה המפלגה הדמוקרטית נתונה במידה משמעותית להשפעת השמאל הרדיקלי, דבר העלול לתת אותותיו במכלול הסוגיות המזרח תיכוניות.

המאמר התפרסם ב*מחלקה ראשונה* ב-8.11.20

- *אל"מ (מיל') ד"ר רפאל בוכניק-חן מומחה לענייני המזרח התיכון ויחסים בינלאומיים. שירת 26 שנים בחיל המודיעין. כיהן שלוש שנים במשרד ראש הממשלה ובמשרד הביטחון. כיום חוקר בכיר במרכז בס"א.*